अत्र द्वितीयनयनशब्दो भाग्यवत्तादिगुणविशिष्टनयनपरः ।

वाक्यगतो यथा—

'त्वामस्मि वच्मि विदुषां समवायोऽत्र तिष्ठति ।
आत्मीयां मतिमास्थाय स्थितिमत्र विधेहि तत् ॥'

अत्र प्रतिपाद्यस्य संमुखीनत्वादेव लब्धे प्रतिपाद्यत्वे त्वामिति पुनर्वचनमन्यव्यावृत्तिविशिष्टं त्वदर्थं लक्षयति । एवं वच्मीत्यनेनैव कर्तरि लब्धेऽस्मीति पुनर्वचनम् । तथा विदुषां समवाय इत्यनेनैव वक्तुः प्रतिपादने सिद्धे पुनर्वच्मीति वचनमुपदिशामीति वचनविशेषरूपमर्थं लक्षयति । एतानि च स्वातिशयं व्यञ्जयन्ति । एतेन मम वचनं तवात्यन्तं हितं तदवश्यमेवं कर्तव्यमित्यभिप्रायः । तदेवमयं वाक्यगतोऽर्थान्तरसंक्रमितवाच्यो ध्वनिः ।

अत्यन्ततिरस्कृतवाच्यः पदगतो यथा—'निःश्वासान्धः—' इत्यादि (२०९ पृ.) । वाक्यगतो यथा—'उपकृतं बहु तत्र—' इत्यादि (४४ पृ.) । अन्येषां वाक्यगतत्वे उदाहृतम् ।

युवजनमोहनविद्या । विद्येव युवजनमोहिनीत्यर्थः । यद्यपि 'कदली कदली—' (२०८ पृ०) इत्यादौ पदगतोऽर्थान्तरसंक्रमितवाच्यध्वनिरुदाहृत एव तथाप्युदाहरणान्तरदर्शनमेतद्दृढप्रतिपत्तये ॥ **त्वामस्मीति** । **अस्मि** अहम् । **समवायः** संघः । **आत्मीयां** आत्मनो हिताम् । तत्तस्मात् । लक्षणाबीजमन्वयानुपपत्तियोगित्वं प्रदर्श्य लक्ष्यार्थं व्यङ्ग्यार्थं च दर्शयति—**अत्रेति** । **अस्मीति** । **पुनर्वचनमिति** । 'हितकारिमदर्थं लक्षयति' इति शेषः । सर्वत्र मुख्यार्थस्याभेदः संबन्धः । **एतानि** अन्यव्यावृत्तिविशिष्टत्वादिवस्तूनि । **स्वातिशयमिति** । त्वत्पदार्थस्य वादजल्पादिक्षमत्वम् । मत्पदार्थस्यात्यन्तहितैषित्वम् । उपदेशस्यानुपेक्षणीयत्वमतिशयः । प्रत्येकपदव्यङ्ग्यत्वं प्रदर्श्य वाक्यव्यङ्ग्यं दर्शयति—**एतेनेति** । उक्तवाक्येनेत्यर्थः । 'अभिप्रायः प्रतीयते' इति शेषः । **उपकृतमिति** । व्याख्यातमिदं प्राक् । अत्र लाक्षणिकपदानामेकवाक्यस्थत्वाद्वाक्यत्वेनैव व्यञ्जकत्वम् । यद्यप्युपकृतादिलाक्षणिकपदानां प्रत्येकवाक्यस्थत्वं तथापि महावाक्यगतत्वेनैकवाक्यस्थत्वं वेद्यम् । **अन्येषामसंलक्ष्यक्रमव्यङ्ग्यादीनाम्** । **उदाहृतमिति** । निरुक्तरसाद्युदा-

---

१. 'समुदायः' घ. २. 'आदाय' घ. ३. 'अन्यव्यावृत्तिविशिष्टं मदर्थं लक्षयति' इति घ पुस्तकेऽधिकम्. ४. 'समुदाय' घ. ५. 'अर्पयति' क. ६. 'लक्षितानि' घ. 'लक्ष्यमाणस्य' क. ७. 'अतिशयं' क. ८. 'एतत्' घ.